



بسم الله
الرحمن
الرحيم

گنجینه پرسش و پاسخ اصول عقاید و احکام شرعی

(ویژه مصاحبه‌های مرکز و کلاء، آزمون سردفتری و سایر آزمون‌های استخدامی)



تدوین:

دکتر حامد رستمی نجف‌آبادی

عضو هیئت علمی دانشگاه

انتشارات چتر دانش

- سرشناسه: رستمی نجف‌آبادی، حامد، ۱۳۶۵ -
- عنوان و نام پدیدآور: گنجینه پرسش و پاسخ اصول عقاید و احکام شرعی
- ویژه مصاحبه‌های مرکز و کلاء، آزمون سردفتری و دیگر آزمون‌های استخدامی/حامد رستمی نجف‌آبادی.
- مشخصات نشر: تهران: چتر دانش، ۱۴۰۳.
- مشخصات ظاهری: ۶۵ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۷۷-۱
- وضعیت فهرست نویسی: فیبا
- موضوع: مصاحبه استخدامی -- ایران -- Employment interviewing
- آزمون‌های استخدامی -- ایران -- Employment tests
- فقه جعفری -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها -- Islamic law, Ja'fari -- Catechisms*
- رده‌بندی کنگره: HF۵۵۴۹/۵
- رده‌بندی یو بی: ۶۵۰/۱۴
- شماره کتابشناسی: ۹۷۷۴۱۹۳
- اطلاعات رکورد کتابشناسی: ۹۷۷۴۱۹۳

-
- نام کتاب: گنجینه پرسش و پاسخ اصول عقاید و احکام شرعی (ویژه مصاحبه‌های مرکز و کلاء، آزمون سردفتری و دیگر آزمون‌های استخدامی)
 - ناشر: چتر دانش
 - تدوین: دکتر حامد رستمی نجف‌آبادی
 - نوبت و سال چاپ: اول - ۱۴۰۳
 - شمارگان: ۱۰۰۰
 - شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۷۷-۱
 - قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

ناشر سخن

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرتعدادترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و سایر رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی مجموعه‌ای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی، بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور
مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

۶	 مقدمه
۸	 پیشگفتار
۱۳	 اصول عقاید
۱۹	 طهارت
۴۱	 روزه و اعتکاف
۴۸	 زکات
۵۴	 خمس
۵۷	 مسائل متفرقه
۶۵	 فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

سعادت بشر در این جهان و جهان آخرت، در گرو شناخت تعالیم اسلامی و اعتقاد کامل به آنها و تطبیق برنامه‌های روزمره در تمام زوایای آن - چه فردی و چه اجتماعی - بر قوانین نجاتبخش اسلام است. بر هر مسلمانی واجب است که این احکام را فراگرفته و آن را سرلوحه کار خود قرار دهد؛ لذا یکی از معیارهای گزینش و استخدام افراد «شایستگی عمومی» و «صلاحیت‌های عمومی» آنهاست، که باید برای نهاد مربوطه استخدام کننده إحراز شود که فرد نسبت به مسائل دینی و اعتقادی خود بی توجه و بی تفاوت نبوده، و فردی مقتید و ملتزم است. باید توجه داشت که «وکالت» و «کارشناسان رسمی» هم در کنار «قضاوت» منصب‌های حساس و خطیری است که به موجب وکالت و کارشناسی رسمی مرکز و کلاء منتسب است به قوه قضائیه؛ که درست است که بعد از طرح تسهیل، مصاحبه علمی برداشته شده و سئوال علمی به هیچ وجه نمی‌تواند برای افراد باید واجد شایستگی‌های عمومی و صلاحیت‌های لازم باشند. البته در دیگر انواع استخدامی مثل کارشناسان رسمی قوه قضائیه، سردفتری اسناد رسمی، ازدواج و طلاق و دیگر آزمون‌های استخدامی سازمان سنجش و حتی هیئت علمی دانشگاه‌ها، هم «صلاحیت عمومی» مهم بوده و در آزمون کتبی و مصاحبه‌های عمومی ملاک و معیار گزینش افراد است. این کتاب که در واقع با یک پیشگفتار و به شیوه‌ی جدید برای یادگیری بهتر با پرسش و پاسخ بر اساس فتاوی مشهور مراجع عظام تقلید تدوین شده، سعی شده که مسائل مبتلابه و کاربردی روزمره به شیوه‌ی اجمالی و فشرده بیشتر مطرح شود، یعنی مسائل واجب و حرام مربوط به احکام شرعی که بتواند در مصاحبه‌های عمومی - احکام و اصول عقاید - کاربردی بوده و مورد استفاده داوطلبان قرار گیرد. پذیرفته‌شدگان برای مطالعه بیشتر و تفصیلی می‌توانند به «رساله‌های عملیه» مراجع تقلید مراجعه کنند؛ چون در این کتاب اهم مسائل

میتلا به و کاربردی مربوط به پنج باب: طهارت، نماز، روزه، خمس و زکات که بیشتر مورد استفاده مکلفان و سنوال خیز است، مطرح شده، که می‌تواند جوابگوی مصاحبه پذیرفته‌شدگان آزمون وکالت و کارشناسان رسمی مرکز وکلاء، آزمون کتبی سردفتری اسناد رسمی و سایر آزمون‌های حقوقی و استخدامی سازمان ستجش نیز باشد.

لازم است داوطلبان برای آمادگی مصاحبه‌ها؛ مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه نیز اخبار روز را از رسانه‌های معتبر و شبکه‌های داخلی و اخبار رسمی گوش دهند و فراگیرند و نسبت به مسائل روز جامعه بی‌تفاوت نباشند و در فعالیت‌های جمعی، مذهبی و عمومی نیز حضور و مشارکت داشته باشند و فردی با روحیه اجتماعی باشند.

و در آخر از عبارات مزین «چتردانش» که از پیشنهاد چاپ این کتاب فشرده استقبال کرده و این کتاب را به‌طور طبع آراسته و به جامعه‌ی علمی و حقوقی کشور عرضه داشتند، کمال تقدیر و احترام دارم و برای پذیرفته‌شدگان آزمون‌های وکالت و کارشناسان رسمی مرکز وکلاء و داوطلبان آزمون سردفتری اسناد رسمی و همگان آرزوی توفیق و سربلندی در آزمون‌های رسمی را دارم. علاقه‌مندان می‌توانند انتقادات سازنده و پیشنهادهای خود را در مورد این کتاب با رایانامه اینجانب به این نشانی در میان بگذارند.

H.rostami1365@gmail.com

و در آخر:

«خدایا هرچه رفت از سهوکاری/ بیامرز از کرم کامرنگاری».

دکتر حامد رستمی نجف‌آبادی

«عضو هیئت علمی دانشگاه و وکیل دادگستری»

تهران - مردادماه ۱۴۰۳

پیشگفتار

احکام و قوانین اسلام به سه نوع تقسیم می‌شوند: ۱- اصول عقاید ۲- احکام اخلاقی ۳- احکام فقهی.

۱- اصول عقاید که در نهاد هر انسانی ریشه دارد، به وسیله‌ی پیغمبر باطنی، یعنی اندیشه و خرد، بدان راهنمایی می‌شود، و بخشی از دستورهای اسلامی هم در این زمینه وارد شده که حکم عقل را تأکید کند. علم کلام و بحث از دلیل عقلی، اینگونه از احکام را به بررسی گرفته است. در این علم از خدا که مبدأ آفرینش است، و صفات او، تعالی به ویژه عدل الهی که یکی از ریشه‌های مذهب تشیع است و از پیغمبران به خصوص حضرت ختمی مرتبت (ص) و از زندگی پس از مرگ، و پاداش، و کیفر، و از مسأله جانشینی پیغمبر (ص) و جانشینان او علیهم‌السلام، و جز اینها بحث می‌کند و اصول عقاید را به بررسی اعتقادی اسلام است که جای بحث آن در علم «کلام» است.

در واقع این دسته، برنامه‌هایی در رابطه با مال‌سازی فکر و اعتقاد انسان است و مکلف باید به آنها یقین کند و آنها را از روی دلیل بپذیرد و چون این بحث از برنامه‌های اسلام اعتقادی است و نیاز به یقین دارد، پیروی از دیگران (تقلید) در آنها راه ندارد، اگرچه می‌توان از راهنمایی دیگران برای تحصیل یقین و راهنمایی بهره‌مند گردید.

لذا بر هر مسلمانی، فرض است، این اعتقادات را به گونه‌ای اجتهادی و عقلی و تحقیقی، و نه تقلیدی و تعبدی، مورد بررسی قرار دهد. اصول دین شامل: توحید، نبوت و معاد است و عدل و امامت از اصول مذهب شیعه است.

۲- احکام اخلاقی، احکام اخلاقی متکفل بیان خیر و شر، و فضیلت و رذیلت است. تخلّق به فضایل اخلاقی، و اجتناب از رذایل، کاری است پسندیده، که اسلام دربارهی آن توصیه و تأکید کرده است. دین اسلام، نفوس مردم را به دوست داشتن و به کار بستن خوبی‌ها، و بد دانستن و پرهیز از بدی‌ها تمرین می‌دهد. علم اخلاق جای

درس و بحث از این گونه احکام است؛ که بحث از فضایل و رذایل اخلاقی می‌کند. در واقع این دسته آموزه‌هایی است در رابطه با پرورش روح و سلامت روان آدمی است که شیوه‌ی تقویت صفات پسندیده؛ مانند عدالت، سخاوت، شجاعت و عزت در نهاد انسانها و مبارزه با صفات ناپسند و زشت؛ مانند حسد، بخل و نفاق و ظلم را بیان میکند.

۳- احکام فقهی، که قوانین و وظایف عملی برای هر مکلفی است، بدین معنی که هر چه از مکلف، سر می‌زند، اعم از هر گفتار و کردار، و تصرف، و دخالت در امور، احکام و مقررات آن به طور مشروح، و یا کلی، در اسلام آمده است. و کوچکترین مسئله‌ای را نمی‌توان یافت که اسلام درباره‌ی آن حکمی را نیاورده باشد. اگر چه ممکن است حکم آن به ما نرسیده باشد. لذا علم فقه یک علم کاربردی و سودمند است.

در واقع این دسته از احکام، عملی است، مشتمل بر «بایدها» و «نبایدها»یی است که با انجام دادن و ترک نکردن آنها، امر با اعتقاد صحیح (اطاعت الهی تحقق می‌یابد؛ مانند خواندن نماز، پرداخت زکات و غیره) و اجتناب از غیبت و تهمت.

ترتیب امور سه‌گانه اسلامی بدین گونه است که هر شخص پس از اندیشه و اجتهاد، به اصول عقاید می‌گردد و مسلمان می‌شود، سپس اسلام، با دستورات اخلاقی، نفوس هر مسلمانی را تهذیب و پاکسازی می‌کند، و دلها را از آرایش‌های روحی، از حسد و کبر و بدخواهی و خودخواهی و جز اینها، از رذایل می‌زداید، و آنها را برای پذیرش احکام عملی، یعنی عبادات و معاملات و غیره آماده می‌سازد.

اینجاست که فقه، پا به میدان می‌گذارد و تکلیف، و مکلف در قلمرو اعمال انسان، تجلّی پیدا می‌کند.

اقسام مختلف احکام فقهی و مباحث مربوط به آن در «رساله‌های عملیه» مراجع عظام تقلید آمده‌است.

در اینجا دو نکته را باید یادآور شد؛ یکی اینکه احکام اخلاقی، چنانکه علمای

اخلاق می‌گویند: ضامن اجرائی ندارند، یعنی پاداش و کیفر، و بهشت و جهنم، برای به اجرا در آمدن آنها وجود ندارد، یعنی در علم اخلاق گفته نمی‌شود اگر کسی از فضائل اخلاقی را دارا باشد، به بهشت می‌رود، و دارا نباشد، به دوزخ می‌افتد، نه! بلکه اخلاق، فقط خوب و بدهای صفات و ملکات را به بررسی می‌گیرد، و فضائل و رذائل را برای مردم بازگو می‌کند.

اینک در اسلام، مسائل اخلاقی، این خاصیت را از دست داده، و به رنگ و ویژگی سایر احکام تعبدی فقهی درآمده‌اند، و در زمره‌ی آن دسته از احکام قلمداد شده‌اند که خوب آنها دارای اجر و پاداش و بهشت، و بد آنها دارای کیفر و دوزخ می‌باشد. و اگر هنوز به آنها اخلاق گفته شود، به مسامحه، و مجاز خواهد بود.

نکته دیگر که نادآوری آن سودمند است، این است که به اصول عقائد و مسائل اخلاقی اگر، حکم واقعی به مسامحه و تجوز است، نه بر سبیل حقیقت، چرا که احکام از مَجْعولات شرع و احتیاجات هستند، نه امور واقعی، و اصول عقاید از توحید و نبوت و معاد، و لزوم نصب امام، این مسائل حمیده و ذمیه‌ی اخلاقی همه از امور واقعی هستند، و بر فرض که بر آنها حکم اخلاق شود باید گفت: حکم عقلی است نه شرعی، اگرچه احکام اخلاقی را گاه احکام شرعی و وجدانی نامیده‌اند که با صفات و روحیات مردم ارتباط دارند؛ و خلاصه حکم به اینکه راستگویی، خوب، و دروغگویی، بد است، همه از احکام اخلاقی شرع هستند، که علماء در علم اخلاق و تصوّف، به آنها پرداخته‌اند و در اصول عقاید و احکام بحث نمی‌شود؛ لذا در این کتاب پرداخته نمی‌شود.

پس از شناخت جایگاه احکام در بین معارف دینی، باید شیوه‌ی دستیابی به آنها را بشناسی. انسان برای شناخت و پی بردن به احکام دین، باید اجتهاد کند و از منابع مربوط، بدانها دست یابد، که شامل کتاب، سنت، اجماع و عقل است، که معروف به ادلّه اربعه است؛ یا از کسی که با اجتهاد، احکام را استنباط کرده، تقلید کند.

شناخت مسائل فقهی پیشنیاز عمل به آنهاست و عمل به احکام، بر اساس یکی از این سه امر است: اجتهاد، تقلید و احتیاط است. که احتیاط، اکنون موضوعیتی ندارد و اکثریت مردم و ما مقلد هستیم و باید تقلید کنیم.

در یک تقسیم کلی، تمام احکام دینی را به دو دسته تقسیم کرده‌اند: تکلیفی و وضعی. دسته اول، احکامی است که تکلیف و وظیفه‌ی انسان را نسبت به اعمال و رفتار وی مشخص می‌کند، مانند واجب بودن نماز و حرمت تهمت.

دسته دوم، احکامی است که وضعیت و کیفیت اشیاء را در ارتباط با اعمال انسان مشخص می‌کند، مانند صحیح بودن نماز یا باطل بودن روزه، طهارت برخی اشیاء و نجاست برخی دیگر.

اما احکام تکلیفی به پنج قسم تقسیم می‌شود که بدانها، احکام خمسہ تکلیفی گفته می‌شود:

واجب؛ عملی است که انجام آن لازم است و ترک آن عذاب دارد، مانند نماز و روزه.

حرام؛ عملی است که ترک آن لازم است و عذاب دارد، مانند دروغ و غیبت.

مستحب؛ عملی است که انجام دادنش مطلوب است و ثواب دارد ولی ترک آن عذاب ندارد، مانند خواندن نماز شب و صدقه دادن.

مکروه؛ عملی که ترک آن از انجام دادنش بهتر است ولی ارتکابش عذاب ندارد؛ مانند پوشیدن لباس سیاه در نماز.

مباح؛ عملی که انجام دادن و ترک آن مساوی است؛ نه عذابی دارد و نه ثوابی، مانند غذا خوردن، ورزش کردن و بسیاری از اعمال روزمره ما، از این دسته است.

در اینجا لازم به ذکر است بر هر مکلفی که به درجه اجتهاد نرسیده و طریقه‌ی احتیاط را نمی‌داند، واجب است در احکام، از مجتهد تقلید کند؛ یعنی اعمال خود را

به استناد فتوای مجتهد انجام دهد. تقلید در احکام، اختصاص به واجبات و محرمات ندارد، بلکه در مستحبات و مکروهات و مباحات هم جاری و ساری است. اما واجبات (فرائض) مانند: نماز و روزه را اصل بر آن است که مکلف می‌داند و به آنها التزام و علاقه دارد.

به مجتهدی که دیگران از او تقلید می‌کنند؛ «مرجع تقلید» گویند. بر هر مکلفی واجب است که از «مرجع تقلید» تبعیت و تقلید کند و «رساله‌ی عملیه» او را تهیه کرده و در احکام شرعی از او تقلید کند و در مورد اصول عقاید نیز مطالعه کرده و آن را از روی بررسی و تحقیق بپذیرند، که در علم «کلام» بحث می‌شود.

خلاصه اینکه اصول دین (کلام)، تحقیقی است و فروع دین (فقه)، تقلیدی است و باید توجه داشت، که گاهی اختلافات فقهی در بین مذاهب اسلامی، مسائل کلامی است. که علاقه‌مندان برای مطالعه بیشتر می‌توانند به کتاب «آموزش فقه» و یا رساله‌های عملیه مراجعه و به کتاب آموزش کلام اسلامی مراجعه کنند.

www.ketab.ir